

Justitsministeriet
Strafferetskontoret
Fremsendt digitalt til strafferetskontoret@jm.dk

København, 13. december 2018

Høringssvar fra Lev Uden Vold vedr. høring over udkast til lov om ændring af straffeloven, sagsnr. 2018-731-0033

Lev Uden Vold takker for muligheden for at afgive høringssvar til forslag til lov om ændringen af straffeloven, retsplejeloven, lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning og ægteskabsloven (selvstændig bestemmelse om psykisk vold).

Lev Uden Volds generelle bemærkninger

I Lev Uden Vold mener vi, at indførelsen af en selvstændig bestemmelse om psykisk vold i nære relationer er et afgørende skridt i forhold til at vise, at vi som samfund ikke accepterer den psykiske vold. Ligesom der i kriminaliseringen ligger en klar erkendelse af, at psykisk vold er mindst lige så skadelig som fysisk vold for den enkelte, der bliver udsat for volden.

Der har i flere år manglet viden om konsekvenserne og omfanget af psykisk vold. Behovet for en mere systematisk indsamling af viden er baggrunden for, at vi i Lev Uden Vold i starten af 2018 satte en række projekter i gang for at styrke viden om psykisk vold i en dansk kontekst.

Helt konkret har vi samlet et overblik over danske screeningsværktøjer, der kan bruges af fagprofessionelle til at spotte og handle på volden – både den fysiske og psykiske. Ligesom vi på baggrund af et litteraturstudie har udarbejdet en rapport om konsekvenserne af psykisk vold – for både mænd og kvinder – med afsæt i udenlandske forskningsresultater.

Endelig har vi haft et samarbejde med VIVE (Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd) for at blive klogere på omfanget og konsekvenserne af psykisk vold i en dansk kontekst. Herfra fik vi i august måned de første omfangstal om psykisk vold i Danmark. Et første skridt – fordi spørgsmålene i undersøgelsen er begrænset og ikke tilstrækkeligt nuancerede – men et vigtigt skridt i forhold til at få sat fokus på og blive klogere på den psykiske vold.

Det er med afsæt i disse undersøgelser og den viden, de har afstedkommet, at vi kan sige, at psykisk vold er den mest udbredte voldsform, og dermed selvsagt skal kriminaliseres, og også at konsekvenserne af den psykiske vold er store – både for det fysiske og psykiske helbred samt for den generelle trivsel blandt de voldsudsatte.

Af samme grund er det overordentligt afgørende og vigtigt, at den psykiske vold får en selvstændig bestemmelse i straffeloven. Det sender et vigtigt signal om voldens alvor, og at volden derfor skal opspores og stoppes.

Konkrete bemærkninger til forslaget

Nedenfor en række konkrete bemærkninger til lovforslaget:

Kontrol og isolation

Lev Uden Vold foreslår, at *kontrol* nævnes i bestemmelsens gerningsindhold, så der kommer til at stå "...*nedværdigende, manipulerende, kontrollerende eller krænkende adfærd...*". Det er vores erfaring, at kontrol indgår som et væsentligt element i den psykiske vold. Som en bestanddel af denne kontrol forekommer ofte forskellige former for isolation af den voldsudsatte, som kan komme til udtryk ved at begrænse den udsattes handlemuligheder eller kontakt til omverdenen. Vi foreslår derfor, at det uddybes yderligere i bemærkningerne, hvorledes isolationen kan foreligge. Vi foreslår, at følgende anføres i det fremsendte lovforslag på side 20, sidste afsnit: "...*at isolere en person fra den pågældendes netværk, fra adgangen til sundhedsvæsen, uddannelse eller arbejdsmarked*".

Tilknytningen til forurettedes husstand

Vi er enige i, at det er hensigtsmæssigt, at der opstilles kriterier for gerningsmandens tilknytning til husstanden og dermed til den forurettede. Vi mener imidlertid, at det er vigtigt, at lovgiver ikke overser de sager, hvor der er tale om psykisk vold i kæresterelationer mellem unge, som stadig bor hjemme. De unges relationer kan ofte have et andet mønster end de voksnes, hvorfor et kriterie om tilknytning til husstanden vil medføre, at den psykiske vold, som udøves i sådanne kæresteforhold, kan falde uden for det strafbare område.

En holdningsundersøgelse om psykisk vold foretaget af Epinion for Lev Uden Vold i 2018 viser blandt andet, at de unge har nogle mere flydende grænser i forhold til, hvad der er i orden og ikke er i orden i et forhold. Kun 68 procent af de 18-34-årige mener, at gentagende eller systematisk ydmygelse, nedvurdering, kontrol og trusler kan være psykisk vold, mens andelen blandt de ældre aldersgrupper er langt større. Adspurgte om det har karakter af psykisk vold, at ens partner kontrollerer ens sociale profiler på nettet eller kontrollerer, hvem man mødes med, er der ligeledes færre af de 18-34-årige, der mener, at dette udgør psykisk vold. Alt i alt nogle bekymrende svar, der kræver særlig opmærksomhed i forhold til psykisk vold blandt unge.

VIVEs undersøgelse om psykisk partnervold (2018) viser – blandt andre faktorer – at risikoen for at blive udsat for psykisk partnervold falder, jo ældre man bliver.

De unge er med andre ord en sårbar gruppe for så vidt angår kærestevold; herunder i form af psykisk vold. Derfor er det væsentligt at igangsætte initiativer til at beskytte denne gruppe. Det kunne fx gøres ved at indsætte en formulering som "... eller som indgår i en kæresterelation med en anden" eller tilsvarende.

Strafferammen

Vi foreslår, at der til bestemmelsen føjes et stk. 2, som lyder som følger:

"Stk. 2. Straffen kan stige til fængsel i 6 år, når den psykiske vold er af særligt grov beskaffenhed navnlig på grund af varigheden, de anvendte virkemidler som fx overvågning eller isolation, eller grundet de psykiske skader, som adfærden har påført forurettede".

Derved vil straffen for psykisk vold ligestilles med straffen for fysisk vold efter straffelovens § 244, i overensstemmelse med lov nr. 223, som blev vedtaget den 31. maj 2018.

Justitsministeriet anfører i forslaget som fremsat den 25. april 2018 blandt andet, at der lægges vægt på, "...at vold i hjemmet kan have vidtrækkende konsekvenser for børn og unges udvikling. En opvækst med vold i hjemmet kan endvidere betyde øget risiko for, at ofrene selv begår vold senere i livet, ligesom vold i hjemmet kan være medvirkende til at fastholde undertrykkende familiemønstre". Det anføres desuden, at hensynet er, at straffen skal afspejle de skadevirkninger, volden kan medføre.

Den psykiske vold har imidlertid samme vidtrækkende konsekvenser for den person, som udsættes herfor, samt for de børn eller unge i hjemmet, som lever med volden. Lev Uden Volds gennemgang af den nyeste internationale forskningslitteratur om konsekvenser af psykisk vold, VIVEs omfangsundersøgelse og andre internationale forskningsoversigter samt eksempelvis Stark og Johnsons arbejder dokumenterer, at psykisk vold kan have konsekvenser, som kan sammenlignes med konsekvenserne af fysisk vold. Det er veldokumenteret i den internationale forskning, at psykisk vold kan medføre konsekvenser i form af angst, depression og PTSD-symptomer.

Vi mener derfor ikke, at man sagligt kan argumentere imod at ligestille psykisk vold med fysisk vold, for så vidt angår strafferammen. Vi er opmærksomme på, at psykisk vold straffes i sammenstød med en række andre bestemmelser om personfarlige forbrydelser, men vi mener under alle omstændigheder, at strafferammen bør sidestilles med fysisk vold.

Obligatorisk beskikkelse af bistandsadvokat

Lev Uden Vold mener, at den kommende § 243 bør tilføjes til retsplejelovens § 741 a, stk. 2, så der sker obligatorisk beskikkelse af bistandsadvokat i disse sager.

Det angives i sidstnævnte bestemmelses forarbejder, at hensigten er "...at sikre, at advokatbistanden ikke fravælges som følge af en tilstand af forvirring og manglende overblik". Det er vores opfattelse, at tilsvarende hensyn gør sig gældende vedrørende forurettede i sager om psykisk vold i en nær relation. Vi mener derfor, at de har krav på det samme værn som fx ofre for voldtægt.

Familieretlig lovgivning

Alle steder i den familieretlige lovgivning og i det familieretlige system, hvor vold indgår som et element, der skal tages særligt hensyn til, bør lovgiver sikre, at den psykiske vold tillægges samme betydning. Dette, fordi den psykiske vold på lige fod med fysisk vold kan have vidtrækkende konsekvenser for den forurettede.

Opfølgning og implementering

Ud over de generelle og konkrete bemærkninger til lovforslaget har vi følgende henstillinger i forhold til opfølgning på og implementering af lovforslaget:

Uddannelse

Hvis den selvstændige bestemmelse af psykisk vold skal have en reel betydning og være med til at stoppe volden, er der behov for en kvalificeret implementering af tiltaget samt en løbende opfølgning.

Først og fremmest vil den nye bestemmelse betyde, at politibetjente over hele landet inden længe står over for en ny opgave. Den handler både om at kunne håndtere anmeldelser om psykisk vold, men også om at kunne se og opspore volden, når de møder de voldsudsatte familier i forskellige sammenhænge.

Den opgave kræver, at de har en viden om, hvordan de identificerer og responderer på psykisk vold. En viden, som de ikke nødvendigvis har i dag. Derfor er der behov for en generel og løbende opkvalificering af politiet. Dette indgår ikke i lovforslaget og de økonomiske konsekvenser af dette i sin nuværende form. Lev Uden Vold vil derfor klart opfordre til, at man prioriterer midler til denne uddannelsesindsats.

Mere viden

Lev Uden Vold afholdt i august 2018 en konference om psykisk vold på Christiansborg. Her havde vi blandt andre inviteret lektor i kriminologi Charlotte Barlow fra Lancaster University. Hun fremlagde resultaterne fra et forskningsprojekt gennemført i samarbejde med Merseyside Police om implementeringen af den engelske bestemmelse om psykisk vold ("coercive control").

Projektet indebar en omfattende gennemgang af politikredsens journalmateriale i sager om vold i hjemmet over en periode på halvandet år. Projektet viste blandt andet, hvordan lovgivningen langt fra kan stå alene i bekæmpelsen af psykisk vold i nære relationer. Der er behov for politisk vilje og handlekraft for at sikre en ordentlig implementering og forankring af en ny straffebestemmelse. Herunder særligt uddannelse af politiet.

Ud over opkvalificering af politiet er der behov for mere viden om psykisk vold, så vi kan blive klogere på, hvordan volden kommer til udtryk, hvilke sammenhænge/socialt kontekster den optræder i, og hvilke risikofaktorer der er. Det kan bidrage til en løbende kvalificering af politiets arbejde, blandt andet med udviklingen af redskaber til at understøtte sagsbehandlingen og bevissikringen.

Konkrete redskaber til opfølgning

Endelig er der behov for, at vi løbende følger op på sagerne om psykisk vold inden for politiets regi, så vi hele tiden bliver klogere på sagerne. Vi mener, at der bør foretages en årlig evaluering af bestemmelsens anvendelse på landsplan, og i den forbindelse bør der være særligt fokus på, hvilke eventuelle barrierer der er i sagshåndteringen, i bevissikringen, i håndteringen af udøver og udsat samt i forhold til tiltalerejsning i sagerne

Det kræver blandt andet, at vi har adgang til den viden, der skal til for at følge op. Helt konkret fordrer det, at der enten tilføjes en ny gerningskode i politiets sagsstyringssystem, eller at der i sagsstyringssystemet oprettes en såkaldt søgenøgle, som tilknyttes sager om overtrædelse af § 243. På den måde kan der føres statistik over samt kvalitetssikring af sagerne.